

RAMMEAFTALE 2017

DET SPECIALISEREDE SOCIAL- OG SPECIALUNDERVISNINGS-
OMRÅDE I NORDJYLLAND

FORORD

Det specialiserede social- og specialundervisningsområde er et kommunalt kerneområde, og det er vigtigt, at vi står sammen om det - også på tværs af kommunegrænserne.

Der er lidt over en halv million borgere i Nordjylland, hvilket gør Nordjylland til den mindste region i Danmark. Det gør samarbejdet på tværs af kommunerne særligt vigtigt. Især på det specialiserede social- og specialundervisningsområde, hvor kommunerne skal levere komplekse sociale ydelser til små målgrupper.

Med rammeaftalen 2017 har kommunerne indgået en aftale om at samarbejde på tværs af kommunerne og sikre udvikling, koordinering og styring af de højt specialiserede ydelser. Det sikrer dermed, at regionens borgere, uanset bopælskommune, altid har adgang til højt specialiserede tilbud og kompetencer i Nordjylland. I 2017 arbejdes der bl.a. med at kvalificere misbrugsområdet, hvilket skal bidrage til at sikre, at udbuddet af indsatser til unge stofmisbrugere matcher kommunernes og borgernes behov. Rammeaftalen vil endvidere sætte ind med en styrkelse af arbejdet med borgere med svære spiseforstyrrelser.

For at udnytte ressourcerne bedst muligt på det specialiserede socialområde anbefaler KKR Nordjylland, at de nordjyske kommuner indgår i en fælles udgiftsreduktion på rammeaftaleområdet. Ud over en takstreduktion, der skal give en mere effektiv drift af rammeaftaletilbuddene, anbefaler KKR Nordjylland, at kommunerne får et endnu større fokus på at sikre bedre sammenhæng mellem borgerens behov og det visiterede tilbud.

KKR Nordjylland ønsker, at Rammeaftalen 2017 skal være startskuddet til en ny måde at tænke tværkommunalt samarbejde på det specialiserede socialområde. Rammeaftalen skal sætte rammen for, hvad de nordjyske kommuner fremadrettet skal samarbejde om. I 2017 samler vi derfor dem, som dagligt arbejder med det specialiserede socialområde til en drøftelse om, hvad fokus for samarbejdet skal være - både politikere, fagfolk og brugerorganisationer.

Jeg ser frem til næste års dialog mellem politikere, fagfolk og brugerorganisationer. Det bliver en spændende proces, der kan bidrage til at løfte vores gode nordjyske samarbejde til et endnu højere niveau samtidig med, at det vil bidrage til endnu bedre rammer for de nordjyske borgere i vores fælles rammeaftaletilbud.

Mogens Gade, Formand for KKR Nordjylland

August 2016

FAKTA OM RAMMEAFTALEN

Rammeaftalen er en årlig aftale om faglig udvikling, styring og koordinering af det højt specialiserede socialområde.

Det er en aftale, der indgås af de 11 kommuner i Nordjylland og Region Nordjylland.

Følgende sociale tilbud indgår i Rammeaftalen:

- Alle regionale tilbud
- Kommunale tilbud som anvendes af andre kommuner end driftsherren *kan* indgå
- Kommunale tilbud der anvendes af mindst 4 kommuner ud over driftsherren *skal* indgå
- Kommunale tilbud kan undtages af rammeaftalen, hvis der er tale om tilbud af åbenlys lav kompleksitet

I 2016 var der 2.643 pladser i Rammeaftalen

- Heraf 1.589 døgnpladser
- Heraf 1.054 dagpladser

Rammeaftaletilbuddene havde i 2016 et budget på ca. 1,8 mia. kr.

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUME	1
UDVIKLINGSSTRATEGIEN	2
Balance mellem udbud og efterspørgsel	2
Fokusområder	3
Det forstærkede samarbejde	4
STYRINGSAFTALEN	5
Udgiftsreduktion på rammeaftaleområdet 2017-2020.....	6
GENTÆNKNING AF RAMMEAFTALEN I 2018	7
BILAG	8

RESUME

Kommunerne har ansvaret for koordineringen af det specialiserede social- og specialundervisningsområde, og derfor har de også ansvaret for at udarbejde Rammeaftalen i samarbejde med regionen. Rammeaftalen består af en udviklingsstrategi og en styringsaftale, der tilsammen skal sikre principper for koordinering og udvikling på tværs af kommunerne.

Udviklingsstrategi

Udviklingsstrategien koordinerer udviklingen af tilbud inden for det specialiserede social- og specialundervisningsområde i Nordjylland. Derfor vurderes det hvert år med udviklingsstrategien, om der er sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel på området. Med Rammeaftalen 2017 konkluderes det, at de nordjyske kommuner på myndighedsniveau oplever, at der er sammenhæng mellem deres behov og de udbudte tilbud. Driftsherrerne oplever ligeledes, at der er sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel, og har derfor ikke igangsat større kapacitetsjusteringer.

I udviklingsstrategien for 2017 udpeges der ikke nye fokusområder. De nordjyske kommuner og Region Nordjylland vil i stedet anvende 2017 til at samle enderne i forhold til tidligere års fokusområder. Det medfører, at arbejdet med at kortlægge og målrette indsatsen til unge stofmisbrugere fortsættes, samt at der igangsættes initiativer, som kan styrke de nordjyske kommuners viden om borgere med svære spiseforstyrrelser. Derudover anvendes 2017 til at arbejde målrettet med gentænkningen af Udviklingsstrategien, som fremadrettet skal sikre en visionær og strategisk Rammeaftale, der løbende understøtter udviklingen af det højt specialiserede social- og specialundervisningsområde i Nordjylland.

Styringsaftale

Styringsaftalen lægger rammerne for kapacitets- og prisudviklingen for rammeaftaletilbuddene. Styringsaftalens primære formål er at beskrive principperne for finansiering, takstberegning og betalingsmodeller for kommunale og regionale sociale tilbud i den nordjyske region.

Af styringsaftalen for 2017 fremgår KKR Nordjyllands beslutning om at anbefale kommunerne og regionen, at der skal udmøntes en 2 pct. udgiftsreduktion på rammeaftaletilbuddene i 2017, og en samlet reduktion på 5 pct. frem mod 2020. I Styringsaftalen beskrives metode for udmøntning og monitorering af udgiftsreduktionen.

RAMMEAFTALENS FORMÅL

Rammeaftalens formål

Rammeaftalen skal sikre, at regionens borgere altid har adgang til de nødvendige højt specialiserede tilbud og kompetencer i Region Nordjylland.

Gennem rammeaftalesamarbejdet sikrer de 11 nordjyske kommuner og Region Nordjylland at området koordineres, styres og udvikles. Det er særligt vigtigt i forhold til små og komplekse målgrupper, hvor det skal sikres at ekspertise og ressourcer anvendes hensigtsmæssigt.

Samtidig sikrer rammeaftalen en effektiv udnyttelse af tilbuddene og områdets økonomiske ressourcer.

UDVIKLINGSSTRATEGIEN

Udviklingsstrategien koordinerer udviklingen af tilbud inden for det specialiserede social- og specialundervisningsområde i Nordjylland, så der til stadighed er de nødvendige tilbud til små målgrupper og målgrupper med komplekse problemer. Udviklingsstrategien tager afsæt i de tendenser, bevægelser og udfordringer, som kommunerne og Region Nordjylland oplever omkring det specialiserede social- og undervisningsområde.

BALANCE MELLEM UDBUD OG EFTERSPØRGSEL

De nordjyske kommuner oplever på myndighedsniveau generelt, at der er god sammenhæng mellem deres behov og de udbudte tilbud på det specialiserede social- og specialundervisningsområde. Dette gør sig både gældende i forhold til den nuværende situation og den forventede fremtidige efterspørgsel. Driftsherrerne oplever ligeledes, at der er sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel, og har derfor ikke igangsat større kapacitetsjusteringer.

Også i forhold til de lands- og landsdelsdækkende tilbud melder kommunerne på myndighedsniveau om, at deres behov hænger godt sammen med kapaciteten. Det vurderes dog, at der fortsat er behov for fokus på kapaciteten grundet lav belægning på enkelte tilbud jf. bilag 1. De lands- og landsdelsdækkende tilbud består af objektivt finansierede specialundervisningstilbud, hvor seks tilbud dækker hele landet og et af de landsdelsdækkende tilbud dækker Nordjylland.

Den gennemgående tendens i de enkelte kommuners strategier på områderne er, at kommunerne ofte prioriterer at løse de sociale opgaver i nærmiljøet. Løsninger i nærmiljøet giver som udgangspunkt de bedste muligheder for lokalt at tilbyde sammenhængende og fleksible løsninger tilpasset den enkelte borgers behov, og mindsker risikoen for, at borgere med specielle handicaps isoleres fra familie og netværk som led i specialiserede forløb. I Nordjylland er der imidlertid samtidig en fælles forståelse af, at den enkelte kommune ikke nødvendigvis selv er i stand til at drive specialiserede tilbud og varetage samtlige indsats, der imødekommer alle behov. Nogle indsats forudsætter en så højt specialiseret viden, eller er målrettet så små målgrupper, at der ikke vil være et fagligt eller økonomisk bæredygtigt grundlag for, at de kan være til stede i alle kommuner. Kommunerne samarbejder derfor i regi af rammeaftalen med hinanden og Region Nordjylland om at koordinere og sikre, at de fornødne indsats er til rådighed for borgerne på tværs af kommunegrænserne.

FAKTA OM UDVIKLINGSSTRATEGIEN

Udviklingsstrategien skal:

- sikre og styre den faglige udvikling af tilbuddene i Nordjylland
- skabe synlighed og gennemsuelighed om kapacitet og behov for pladser.
- sikre koordination og udvikling af nye tilbud særligt til små målgrupper og målgrupper med komplicerede problemer, så ekspertise og ressourcer på særlige områder anvendes hensigtsmæssigt.

Udviklingsstrategien skrives på baggrund af de kommunale myndigheds indmeldinger om behov for antal, indhold og omfang af tilbud, og på baggrund af driftsherrernes indmeldinger om forventninger til etablering og planlægning af nye foranstaltninger.

Det kommunale myndighedsniveau er kommunernes visitationsfunktioner, som har ansvaret for at borgerne visiteres til de tilbud, som borgeren har behov for.

FOKUSOMRÅDER

Med udviklingsstrategien kan der aftales fokusområder, som kommunerne vil arbejde med i det pågældende år. I udviklingsstrategien for 2017 udpeges der ikke nye fokusområder. De nordjyske kommuner og Region Nordjylland vil i stedet anvende 2017 til at arbejde videre med tidligere års fokusområder og til at arbejde målrettet med gentænkningen af Rammeaftalen.

Central udmelding om børn, unge og voksne med svære spiseforstyrrelser

Socialstyrelsen udsendte den 1. november 2015 en central udmelding, der retter fokus på målgruppen af børn, unge og voksne med *svære* spiseforstyrrelser og behov for socialt rehabiliterende tilbud. Der er indhentet oplysninger om målgruppens størrelse i Nordjylland, og det står klart, at der er tale om en meget lille målgruppe.

Som følge af at det er meget få borgere i Nordjylland, der både har svære spiseforstyrrelser og behov for socialt rehabiliterende tilbud, så melder de nordjyske kommuner om en vidensudfordring. Kommunerne har sjældent borgere i målgruppen, hvilket betyder, at der ikke er opbygget en solid viden i kommunerne om de specialiserede tilbud og indsatser. Eksempelvis er der så få borgere i målgruppen i Nordjylland, at flere kommuner melder, at de ikke har haft borgere i målgruppen i de sidste 2 år. Der igangsættes en række initiativer for at sikre, at både kommunernes myndighedsfunktion og leverandørniveauet i Nordjylland får opbygget viden og kompetencer i forhold til målgruppen af børn, unge og voksne med svære spiseforstyrrelser. Initiativerne implementeres i 2017 og evalueres herefter med henblik på en vurdering af om de har givet det ønskede resultat.

Misbrugsområdet i Nordjylland

Indmeldingerne til de seneste års udviklingsstrategier har vist, at der er behov for, at misbrugsområdet gives et særligt fælleskommunalt fokus, hvorfor det blev valgt som fokusområde med udviklingsstrategien 2016. I indmeldingerne til Udviklingsstrategien 2017 melder de nordjyske kommuner om, at der fortsat er behov for at sætte fokus på misbrugsområdet.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal kortlægge tilbudsviften til unge stofmisbrugere i Nordjylland, eftersom kommunerne særligt oplever udfordringer med udbuddet af indsatser til denne målgruppe. Formålet er at sikre, at der på tværs af kommunegrænserne er et tilstrækkeligt udbud af tilbud til målgruppen i Nordjylland. Arbejdsgruppen afrapporterer inden udgangen af 2016, og 2017 vil blive anvendt til at følge op på arbejdsgruppens arbejde.

CENTRALE UDMELDINGER

I forlængelse af evalueringen af kommunalreformen besluttede Folketinget, at etablere en national koordinationsstruktur, som varetages af Socialstyrelsen. Formålet er at forhindre en uhensigtsmæssig afspecialisering af det højt specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen overvåger udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser samt indsamler og formidler viden om effekt af indsatserne på området. I regi af national koordination kan Socialstyrelsen udsende centrale udmeldinger.

En Central Udmelding udsendes, hvis Socialstyrelsen vurderer, at der er behov for at sætte særligt fokus på en målgruppe for at indsatsen sikres og videreudvikles. Der er udsendt Centrale Udmeldinger på i alt tre målgrupper, hvor den seneste var målgruppen "Børn, unge og voksne med svære spiseforstyrrelser".

Socialstyrelsen kan udsende centrale udmeldinger årligt pr. 1. november til behandling i den kommende rammeaftale. Det er pt. ikke afklaret om Socialstyrelsen udmelder en målgruppe til behandling med næste Rammeaftale.

DET FORSTÆRKEDE SAMARBEJDE

Det forstærkede samarbejde er en permanent overbygning på det eksisterende rammeaftalesamarbejde. Formålet er, at understøtte eksistensen af de mest specialiserede tilbud i Nordjylland, så det sikres, at borgerne i Nordjylland til stadighed har adgang til højt specialiserede tilbud og kompetencer.

Forskellen på det forstærkede samarbejde og det "almindelige" rammeaftalesamarbejde er, at de få tilbud, der er omfattet af det forstærkede samarbejde, er udvalgt fordi det er nogle af de mest specialiserede tilbud i regionen. Tilbud under det forstærkede samarbejde udvælges af et ekspertpanel ud fra kriterier, der fokuserer på tilbuddets målgruppe, kompetencer og specialiseringsprofil samt om det er det eneste tilbud af sin slags, der er i landsdelen.

For alle tilbud der er med i det forstærkede samarbejde gælder følgende vilkår:

- **Beskyttede konkurrencevilkår:** De øvrige kommuner i regionen forpligter sig til ikke at oprette nye tilbud med samme indhold som de udpegede tilbud
- **Systematisk, formaliseret og forpligtende dialog:** Der er krav til driftsherren for de udvalgte tilbud om at være åben og gennemsigtig i driften for at give løbende indsigt i tilbuddets økonomiske og faglige bæredygtighed. Samtidig er kommunerne på myndighedsniveau forpligtet til at give udtryk for eventuelle ønsker om ændringer i ydelser eller indhold
- **Tidlig fælles indsats:** Driftsherren er forpligtet til at gøre opmærksom på begyndende vanskeligheder i tilbuddets faglige eller økonomiske bæredygtighed, hvorefter kommunerne forpligter sig til at indgå i en tæt dialog med driftsherren om mulige løsninger.

Det forstærkede samarbejde giver et samlet sæt af klare dialogforpligtelser mellem myndighed og driftsherre med det formål at sikre, at de udvalgte tilbuds højt specialiserede kompetencer bevares i Nordjylland. Dette er ikke for at lave en fastfrysning af tilbuddene, men derimod en forpligtelse om at sikre dialogbaseret udvikling, så eventuelle ændringer og omlægninger sker på en koordineret og styret måde.

TILBUD OMFATTET AF DET FORSTÆRKEDE SAMARBEJDE

Følgende tilbud er omfattet af det forstærkede samarbejde:

Fagcenter for Autisme og ADHD, herunder Enterne og Specialbørnehaven Birken

Målgruppe: udviklingshæmmede børn og unge med hoveddiagnosen autisme ofte kombineret med særlig kompleks adfærd

Neurocenter Østerskoven

Målgruppe: unge og voksne mennesker med moderat, svær til meget svær medfødt hjerneskade

Rehabiliteringscenter Strandgården

Målgruppe: voksne mennesker med svær til meget svær hjerneskade

Specialbørnehjemmet Kvisten

Målgruppe: børn og unge med betydelig og varig nedsat funktionsniveau som har særligt behov for sygepleje

Institut for Syn og Hørelse

Målgruppe: mennesker med nedsat syn og hørelse eller andre kommunikationsproblemer

Taleinstituttet og Hjerneskade Center Nordjylland

Målgruppe: Børn med massive sproglige og kommunikative vanskeligheder samt mennesker med følger efter erhvervet hjerneskade

For mere information om det forstærkede samarbejde henvises til dette [link](#)

STYRINGSAFTALEN

Styringsaftalen lægger rammerne for kapacitets- og prisudviklingen for rammeaftaletilbuddene. Styringsaftalens primære formål er at beskrive principperne for finansiering, takstberegning og betalingsmodeller for kommunale og regionale sociale tilbud i den nordjyske region.

Styringsaftalen skal sikre, at rammeaftaletilbuddene er økonomieffektive, har gennemsigtighed mellem pris og ydelse, samt har de bedste muligheder for udvikling. For at sikre dette, er Styringsaftalen baseret på følgende principper:

Incitament til effektiv drift

Driftsherren skal have incitament til at sikre en løbende økonomisk effektiv drift, herunder at der sker den nødvendige tilpasning af kapaciteten. Den løbende tilpasning er afgørende for at undgå tomme pladser og for at minimere risikoen for underskud. For at opnå den nødvendige smidighed og fleksibilitet kan driftsherren foretage midlertidige ændringer af tilbud i form af kapacitetstilpasninger. Endvidere skal myndigheden have incitament til at indgå rettidig dialog med driftsherren om forventninger og ændringer i efterspørgslen.

Taksterne skal være retvisende og omkostningsbaserede

Sammenlignelige ydelser skal kunne sammenlignes på priserne udregnet efter samme principper. Takstsystemet skal være gennemsigtigt og understøtte en god sammenhæng mellem pris, indsats og borgerens behov. Administrationen af takstsystemet skal være enkel, men samtidig give mulighed for differentiering.

Budgetsikkerhed for kommunerne og Regionen

Risiko for uforudsete udsving i økonomien skal dækkes ind. De indarbejdede beregningsgrundlag, som er grundlag for taksterne, skal være realistiske i forhold til de faktiske forventede omkostninger. Løbende dialog og tilpasning af kapaciteten skal være med til at sikre kendskab til pladsbehovet samt sikre takststabilitet.

Udviklingstiltag

Driftsherren skal sikres finansiell mulighed for løbende udvikling. Omfanget af udviklingstiltag kan fastsættes i den årlige rammeaftale.

FAKTA OM STYRINGSAFTALEN

Styringsaftalen lægger rammerne for økonomi- og kapacitetsudviklingen, herunder:

- Angivelse af, hvilke konkrete tilbud der er omfattet af styringsaftalen.
- Aftaler om udviklingen i taksterne for tilbud omfattet af aftalen.
- Aftaler om prisstrukturen for de omfattede tilbud.
- Aftaler om oprettelse og lukning af tilbud og pladser.
- Aftaler om principper for evt. indregning af driftsherrens udgifter ved oprettelse og lukning af tilbud aftalt i rammeaftaleregion.
- Aftaler om frister for afregning for brug af tilbud.
- Tilkendegivelse fra kommunalbestyrelserne om overtagelse af regionale tilbud og fastlæggelse af, i hvilket omfang overtagne tilbud skal stå til rådighed for de øvrige kommuner.

UDGIFTSREDUKTION PÅ RAMMEAFTALEOMRÅDET 2017-2020

KKR Nordjylland anbefaler de nordjyske kommuner og Region Nordjylland, at der udmøntes en udgiftsreduktion på rammeaftaletilbud på 2 pct. i 2017, stigende til i alt 5 pct. i 2020.

I 2015 besluttede KKR Nordjylland at undersøge takstniveauet for tilbud til udvalgte målgrupper. Analysen viste, at enhedsomkostningerne i udvalgte nordjyske rammeaftaletilbud umiddelbart var højere end sammenlignelige tilbud fra andre regioner. I den forbindelse pegede analysen på behov for en mere målrettet visitation, eftersom der var tegn på, at de nordjyske borgere på nogle områder blev overvisiteret, det vil sige, at borgeren har fået tildelt flere ydelser. Det betyder dels, at borgeren får ydelser som de ikke har behov for, og det kan også resultere i, at borgeren ikke kan magte alle de ydelser eller tilbud som borgeren modtager.

På baggrund af analysen har KKR Nordjylland besluttet, at udgiftsreduktionen for rammeaftaleområdet skal udmøntes delvis via en generel takstreduktion og delvis via dialog mellem de kommunale myndighedsfunktioner og de udførende driftsherrer, hvor man bl.a. ser på mere målrettet visitering.

Takstreduktion

Den enkelte driftsherre i Nordjylland skal reducere sit takstberegningsgrundlag for rammeaftaleområdet med 1 pct. i 2017 og i alt 2,5 pct. frem mod 2020.

Dialogbaseret tilgang

Myndighedskommunen og driftsherren skal gennem dialog sikre en direkte udgiftsreduktion for myndighedskommunens udgifter til borgere i rammeaftaletilbud. Dette kan ske bl.a. ske gennem de redskaber KKR's analyse anbefalede, herunder en mere målrettet visitering og revisitering. Driftsherre er forpligtet til at gå aktivt ind i dialogen med myndighed med henblik på at sikre den nødvendige udgiftsreduktion.

Der følges op på udgiftsreduktionen løbende, og det vil i den forbindelse vurderes om udgiftsreduktionen opnås, eller om der er behov for yderligere konkrete tiltag

FAKTA OM UDGIFTSREDUKTIONEN

Table 1. Udgiftsreduktion på rammeaftaleområdet 2017-2020

	2017	2018	2019	2020	I alt
Årlig udgiftsreduktion	2,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	5,0 %
- heraf generel takstreduktion	1,0 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	2,5 %
- heraf dialogbaseret tilgang	1,0 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	2,5 %

GENTÆNKNING AF RAMMEAFTALEN I 2018

Der er igangsat en gentænkning af Rammeaftalen 2018, som skal sikre en visionær og strategisk strategi, der kan bidrage til udviklingen af det specialiserede socialområde på tværs af kommunerne. Gentænkningen af Rammeaftalen skal medvirke til, at alle relevante parter bliver involveret i udarbejdelsen af Rammeaftalen både fra brugerorganisationerne og fra fagligt og politisk niveau i kommunerne og Region Nordjylland.

Rammeaftalen er indtil nu blevet udarbejdet på baggrund af spørgeskemaer, der er udfyldt af de nordjyske kommuner og Region Nordjylland. Spørgeskemaerne har givet indblik i kommunernes forventninger til hvilke typer tilbud, der er behov for i det kommende år, samt hvilke tendenser og udfordringer som kommunerne og regionen oplever på området. Fokusområderne har dermed været valgt ud fra tendenser og udfordringer, der var flest af. Det har betydet, at de enkelte kommuner og regionen ikke har haft løbende indflydelse på udvælgelse af fokusområder eller haft mulighed for at indgå i en afklarende dialog om de oplevede tendenser og udfordringer. Der ønskes fremadrettet fokus på dialog og en større involvering af relevante parter.

Gentænkningen af Rammeaftalen skal således bidrage til, at der sættes fokus på dialog særligt i forhold til udpegning af områder, som kommunerne og regionen skal arbejde sammen om. Det skal ske gennem tæt involvering af politikerne i de nordjyske kommuner og Region Nordjylland, ligesom fagfolk og brugerorganisationer skal inddrages løbende i arbejdet med Rammeaftalen. Gennem dialogen skal det sikres, at de hovedtendenser og temaer der går på tværs af kommunerne italesættes og drøftes og på baggrund heraf udvælges relevante fokusområder, som der skal arbejdes med i de kommende år. Relevante emner kan eksempelvis være de tilbudstyper, der går på tværs af kommunerne som Social Tilsyn eller Børnehus Nord.

PROCES FOR RAMMEAFTALEN 2018

I forbindelse med udarbejdelsen af Rammeaftalen 2018 holdes der tre møder, hvor en bred række af interessenter inviteres til at gå i dialog om udvikling af det specialiserede socialområde.

Kickoff-møde

- Tidspunkt: 24. oktober 2016
- Deltagerkreds: Politikere, brugerorganisationer, embedsmænd
- Formål: Skyde processen i gang samt informere og gå i dialog om det kommende arbejde

Workshop for fagfolk og brugerorganisationer

- Tidspunkt: januar 2017
- Deltagerkreds: kommunale og regionale fagfolk samt repræsentanter fra brugerorganisationer
- Formål: at identificere hovedtendenser og udfordringer på det specialiserede socialområde i Nordjylland

Politisk temadag

- Tidspunkt: april 2017
- Deltagerkreds: politikere og embedsmænd fra de nordjyske kommuner og Region Nordjylland
- Formål: at drøfte og udpege temaer, som man ønsker at samarbejde om på tværs af kommunerne og regionen

Bilag til Udviklingsstrategi 2017

Bilag 1: Specifikation til Udviklingsstrategien

En uddybning til Udviklingsstrategien der er rettet mod det administrative niveau i kommunerne og regionen

Bilag 2: Afrapportering på den centrale udmelding vedr. spiseforstyrrelser

De nordjyske kommuners og Region Nordjyllands svar på Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. borgere med svære spiseforstyrrelser

Bilag 3: Model for forstærket samarbejde

En beskrivelse af modellen og principperne for det forstærkede samarbejde i Nordjylland

Bilag 4: Tilbud omfattet af det forstærkede samarbejde

En beskrivelse af tilbuddene omfattet af det forstærkede samarbejde for 2017-2019

Bilag til Styringsaftale 2017

Bilag 5: Specifikation til Styringsaftalen

En uddybning til Styringsaftalen der er rettet mod det administrative niveau i kommunerne og regionen

Bilag 6: Aftalevilkår for Specialundervisningstilbud

En beskrivelse af de supplerende specifikke aftalevilkår for de enkelte specialundervisningstilbud, der drives af Region Nordjylland

BILAG

Hent bilag på hjemmesiden:

www.rammeaftalernord.dk